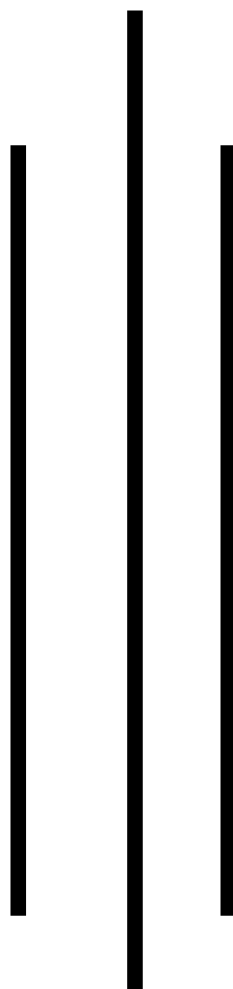

नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्तीय जानकारी इकाईले सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण गर्ने सम्बन्धमा विप्रेषण (Remittance) तथा रकम स्थानान्तरण (Money Transfer) सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थालाई जारी गरेको निर्देशन

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
वित्तीय जानकारी इकाई
२०६६, मंसिर

सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ को दफा १० को उपदफा (३) तथा सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण नियमावली, २०६६ को नियम ७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी वित्तीय जानकारी इकाईले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट ईजाजतपत्र प्राप्त विप्रेषण (Remittance) तथा रकम स्थानान्तरण (Money Transfer) सम्बन्धी* कारोवार गर्ने संस्थालाई देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ ।

१. ग्राहकको स्पष्ट पहिचान (Know Your Customer) कायम गरी सोको विवरण राख्नु पर्ने:

- (१) विप्रेषण तथा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी काम कारोवार गर्ने संस्थाले कुनै पनि माध्यमबाट विप्रेषण वा रकम* स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्न ग्राहकबाट रकम स्वीकार गर्दा वा भुक्तानी गर्दा अनुसूचि (१) बमोजिमको ग्राहकको वास्तविक पहिचान खुल्ने कागजात तथा विवरण लिई सोको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम ग्राहकको वास्तविक पहिचान खुल्ने कागजात तथा विवरण लिंदा सोको सक्कल कागजात हेरी सोको प्रतिलिपि विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाको प्रमुख वा निजले तोकेको पदाधिकारीबाट प्रमाणित गराई राख्नु पर्नेछ ।
- (३) विप्रेषण तथा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले कुनै पनि माध्यमबाट विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्न ग्राहकले रकम पठाउँदा सोको श्रोत, रकम पठाउनुको उद्देश्य, रकम प्राप्त गर्ने व्यक्तिसँगको सम्बन्ध, निजको पत्राचारको ठेगाना, रकम पठाउने र प्राप्त गर्ने संस्था भए सोको नाम ठेगाना समेत खुल्ने फारम तयार गरी सो फाराम बमोजिमको विवरण उल्लेख गरी राख्नु पर्नेछ ।

* यस निर्देशनका लागि मुद्राको विप्रेषण (Remittance) तथा रकम स्थानान्तरण (Money Transfer) सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्था भन्नाले विप्रेषण (Remittance) तथा रकम स्थानान्तरण (Money Transfer) सम्बन्धी कारोवार गर्ने बैंक, वित्तीय संस्था तथा सो कारोवार गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकबाट ईजाजतपत्रप्राप्त कुनै पनि व्यक्ति, फर्म, कम्पनी, संस्था वा निकाय सम्भन्तु पर्छ ।

* रकम भन्नाले कुनै पनि मुल्य भएको कार्ड, कुपन, मुद्रा, टोकन, कोड वा अन्य कुनैपनि विद्युतिय वा मौद्रिक उपकरणलाई समेत जनाउछ ।

२. ग्राहकले विवरण दिनु पर्ने:

दफा १ बमोजिम विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले आवश्यक विवरण माग्दा त्यस्तो विवरण उपलब्ध गराउने दायित्व सम्बन्धित ग्राहकको हुनेछ । जुनसुकै कारणले त्यस्तो विवरण नदिने वा दिन नसक्ने ग्राहकसँग विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले आफ्नो कारोवार वा व्यवसायिक सम्बन्ध राख्न इन्कार गर्न सक्नेछ । कुनै कारणले स्थापित सम्बन्ध ईन्कार गर्न नसकिने अवस्था भएमा त्यस्ता ग्राहकसंगको कारोवारलाई शंकास्पद कारोवार मानि सोको विवरण अनुसूचि - ३ बमोजिमको ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाइमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

३. सीमा वा सो भन्दा बढी रकमका कारोवारको विवरण दिनुपर्ने:

(१) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले देहाय बमोजिमको सीमा वा सो भन्दा बढी रकमको कारोवारको विवरण अनुसूचि - २ बमोजिमको ढाँचामा त्यस्तो कारोवार भएको मितिले सात दिन भित्र वित्तीय जानकारी इकाइमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(क) कुनै पनि व्यक्तिको नाममा एक पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा दश लाख रुपैयाँ वा सो भन्दा बढी रकमको कुनै पनि माध्यमबाट प्राप्त भएको विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार,

(ख) कुनै पनि व्यक्तिले एक पटक वा पटक पटक गरी एक दिनमा एक व्यक्तिलाई दश लाख रुपैया वा सो भन्दा बढीको रकमको रकमान्तर गरी पठाएको वा भुक्तानी दिएको कारोवार ।

(२) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थामा जम्मा (प्राप्त) हुन आउने दश लाख रुपैयाँ सीमा भन्दा माथीको कारोवार रकमको खाता वा हिसावको अभिलेख छुट्टै कितावमा राख्नु पर्ने छ र सो कितावमा त्यस्तो कारोवारको रकमको श्रोत समेत सम्बन्धित ग्राहकबाट उल्लेख गर्न लगाई अध्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

- (३) उपदफा (१) बमोजिमको सीमा वा सो भन्दा बढी वा घटीको कारोवार शंकास्पद देखिएमा शंकास्पद कारोवारमा समेत सो विवरण खुलाई पठाउनु पर्नेछ ।

४. शंकास्पद कारोवारको विवरण पठाउनु पर्ने:

- (१) शंकास्पद कारोवारको हकमा विवरण पठाउनका लागि कारोवारको कुनै सीमा रहने छैन । कसैले शंकास्पद कारोवार गर्ने प्रयास गरेमा वा सोमा सहयोग गरेमा त्यसको सूचना समेत वित्तीय जानकारी इकाईलाई तत्काल दिनु पर्नेछ ।
- (२) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी काम कारोवार गर्ने संस्थाले ग्राहक वा निजको काम कारवाहीमा देहाय बमोजिमको अवस्था रहे भएको पाएमा त्यस्तो कुनै पनि कारोवारको सूचना अनुसूचि - ३ बमोजिमको ढाँचामा वित्तीय जानकारी इकाईलाई तत्काल दिनु पर्नेछ:-
- (क) रकम पठाउदा वा लिँदा आवश्यक विवरण नदिएमा, विवरण गलत दिएमा वा दिन नचाहेमा,
- (ख) आफूलाई उपलब्ध गराईएको विवरणसँग मेल नखाने प्रकृतिको रकम पठाउन वा पाउन खोजेमा,
- (ग) पठाउने रकमको श्रोत नखुलाएमा वा श्रोतको बारेमा चित्तबुभ्दो विवरण दिन नसकेकमा,
- (घ) ग्राहकले रकम पठाउने वा पाउने उद्देश्य नखुलाएमा वा उद्देश्य नदेखिने कारोवार गर्न खोजेमा,
- (ङ) कुनै खास कारण विना निश्चित देश, स्थान वा संस्थाबाट मात्र बारंवार वा ठूलो रकम पठाउने, प्राप्त गर्ने वा त्यस्तो रकम तुरुन्तै अन्यत्र स्थानान्तरण गर्ने गरेमा,
- (च) आफ्नो व्यवसायिक उद्देश्य भन्दा फरक किसिमले रकम पठाउने वा पाउने गरेमा वा फरक ठाउँमा रकम पठाउने वा पाउने गरेमा,
- (छ) सीमा रकम भन्दा कम हुने गरी पटक पटक रकम पठाउने पाउने गरेमा वा दुई पक्षको मिलोमतोमा त्यस्तो काम गर्ने गरेको पाईएमा,

- (ज) ग्राहकको सामान्य आर्थिक अवस्थाले गर्न संभव नदेखिने किसिमका कुनै पनि कारोवार गरेमा वा गर्न खोजेमा,
- (झ) नेपाल सरकारले आतंकवादी वा आपराधिक गतिविधिमा सम्लग्न भनि तोकिएका व्यक्ति वा संस्था, वा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा संयुक्त राष्ट्र संघले विभिन्न प्रस्ताव मार्फत आतंकवादी वा अपराधिको सूचीमा राखेका व्यक्ति वा संस्थाको कारोवार वा कुनै पनि किसिमका आतंककारी गतिविधि, आतंकवादी संगठन वा कुनै पनि आपराधिक कार्यलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पुऱ्याउने देखिएको कारोवार, कुनै गैर कानूनी काम गरी प्राप्त गरेको रकम जस्तो लागेमा त्यस्तो कारोवार,
- (ञ) आतंककारी गतिविधिमा संलग्न व्यक्ति, संगठन वा आपराधिक कार्यहरूसँग प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सम्बन्धित हुन सक्ने कारोवार वा सोसंग सम्बन्धित अन्य कुनै पनि व्यक्तिको कारोवार
- (ट) कुनै पनि किसिमले शंकास्पद देखिने कारोवार वा सम्पत्ति सुद्धीकरण गर्ने उद्देश्यले वा आतंककारी वा आपराधिक गतिविधिलाई प्रोत्साहन गर्ने गरी गरेको वा भएको देखिने वा शंका लाग्ने कारोवार,
- (ठ) कुनै पनि हिसावले अशवाभाविक वा शंकास्पद देखिने कारोवार वा ग्राहकको त्यस्तो किसिमको व्यवहार,
- (ड) शंकास्पद कारोवार गर्न प्रयास गर्ने व्यक्ति तथा संस्थाको कारोवार,
- (ढ) वित्तीय जानकारी इकाईले समय समयमा तोकेका अन्य कारोवारहरु ।
- (३) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी काम कारोवार गर्ने संस्थाले शंकास्पद कारोवार भनी वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिएका जानकारीको छुट्टै पुस्तिका खडा गरी सो संस्थाको प्रमुख वा निजले तोकेको पदाधिकारीबाट प्रमाणित गरी अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

५. जोखिमको वर्गिकरण तथा न्यूनिकरण:

(१) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी काम कारोवार गर्ने संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरुको कारोवारको मात्रा, प्रकृति र क्षेत्र हेरी ती कारोवारमा अन्तरनिहित जोखिमलाई पहिचान गरी वर्गिकरण गर्नु पर्नेछ । यसरी वर्गिकरण गर्दा कम्तीमा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) अत्याधिक जोखिम भएका कारोवार

(ख) जोखिम भएका कारोवार

(ग) न्यून जोखिम भएका कारोवार

(२) उप-दफा (१) बमोजिम वर्गिकरण भएका कारोवारको समय समयमा पुनः समीक्षा गर्नु पर्ने छ ।

तर अत्याधिक जोखिम भएका कारोवारको भने प्रत्येक तीन तीन महिनामा समीक्षा गर्नु पर्नेछ ।

(३) उप-दफा (१) बमोजिम वर्गिकरण गर्दा अस्वभाविक किसिमका काम कारोवार हुने ग्राहक; राजनैतिक, व्यवसायिक, सामाजिक, वित्तीय, प्रशासनिक आदि क्षेत्रमा उच्च तहमा कार्यरत वा कार्य गरिसकेका व्यक्ति; आमने समाने नभई हुन सक्ने कारोवार, आफ्नो नियमक वा निरीक्षण गर्ने निकाय नभएका फर्म, कम्पनी, संस्था वा निकाय; अन्तरदेशीय कारोवार गर्ने, सम्पत्ति शुद्धिकरण र आतंकवादी क्रियाकलाप रोक्ने सम्बन्धमा आवश्यक मापदण्ड नअपनाएका देशका ग्राहक तथा शंकास्पद कारोवारको आधार भएका ग्राहक तथा कारोवारहरु र वित्तीय जानकारी इकाईले अत्याधिक जोखिम भएका कारोवार भनी तोकेका कारोवारलाई अत्याधिक जोखिम भएका कारोवार अन्तर्गत राख्नु पर्नेछ ।

(४) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले ग्राहकको शंकास्पद तथा अस्वाभाविक कारोवार वा सम्पत्ति शुद्धिकरणलाई रोक्ने संयन्त्रको निर्माण तथा सुधारका सम्बन्धमा त्रैमासिक रुपमा छलफल गरी आवश्यक व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

६. ऐन, नियम, निर्देशनको कार्यान्वयन गर्ने दायित्व:

- (१) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, नियम वा सो अन्तर्गत जारी भएका निर्देशन, आदेश, परिपत्र तथा सम्बद्ध अन्य कानून बमोजिम विवरण तथा सूचना प्रदान गर्ने कार्य सुरक्षित स्थानमा गोपनियता कायम रहने गरी गर्ने व्यवस्था मिलाउने, सो भए नभएको अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित संस्था प्रमुखको हुनेछ।
- (२) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी काम कारोवार गर्ने संस्थाको प्रमुख वा निजले तोकेको उच्च पदाधिकारी सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, वित्तीय जानकारी इकाइको निर्देशन तथा यस सम्बन्धी अन्य प्रचलित कानून बमोजिमको कार्य गर्ने फोकल प्वाइन्टको रूपमा रहने छ र निजको नाम, ठेगाना, सम्पर्क नम्बर, इमेल लगायतका विवरण वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउने कर्तव्य सो संस्थाका प्रमुखको हुनेछ।
- (३) यस निर्देशन बमोजिम भए गरेका काम कारवाहीको वार्षिक प्रतिवेदन तयार पारी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र एक प्रति वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउनु पर्ने छ।

७. विवरण पठाउने पद्धति:

- (१) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिनु पर्ने सूचना तथा विवरण कारोवारको प्रकृति बमोजिम अनुसूची - २ वा अनुसूची - ३ बमोजिमको ढाँचामा पेश गर्नु पर्नेछ।
- (२) वित्तीय जानकारी इकाईलाई पेश गर्नु पर्ने सूचना वा विवरण पत्र वा फ्याक्स, ईमेल जस्ता विद्युतीय संचार माध्यमबाट वित्तीय जानकारी इकाईलाई प्रदान गर्न सकिनेछ। फ्याक्स, ईमेल जस्ता माध्यमबाट जानकारी प्रदान गरिएको भएमा तत्काल अन्य माध्यमबाट सोको पुष्टी गर्नु पर्नेछ।
- (३) वित्तीय जानकारी इकाईलाई दिइएको विवरणमा कुनै कुरा छुट भएमा वा त्यस्तो कारोवार गर्दाका समयमा सम्बन्धित व्यक्तिले पेश गरेको विवरण वा जानकारी

भन्दा फरक विवरण वा जानकारी पछि प्राप्त भएमा सो कुरा वित्तीय जानकारी इकाईलाई तुरुन्त जानकारी दिनु पर्नेछ ।

- (४) यस निर्देशन अनुरूप तयार पारिएको ग्राहकको विवरण तथा वित्तीय जानकारी ईकाइमा पठाएको सूचनाको विवरण पाँच वर्षसम्म सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।

८. आन्तरिक निर्देशिका:

- (१) सम्पत्ति सुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, नियम तथा यस निर्देशनको अधिनमा रही विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले सम्पत्ति सुद्धिकरण निवारण तथा आतङ्ककारी कार्यमा हुने वित्तीय लगानी रोक्न, जोखिम नियन्त्रण, आन्तरिक नियन्त्रण, ग्राहकको उपयुक्त पहिचान, जानकारी व्यवस्थापन, अभिलेख, संकाषपद कारोवार पहिचान तथा दिनु पर्ने सूचना विवरण एवम् ऐन, नियम, निर्देशनको पालना सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गरी सोको प्रतिलिपी सहितको जानकारी वित्तीय जानकारी इकाईलाई पठाउनु पर्नेछ । यस्तो निर्देशिकामा आफ्नो ग्राहकको पहिचान सम्बन्धी कार्यविधि, ग्राहक स्वीकार प्रक्रिया, ग्राहकको परिचय गर्ने प्रक्रिया, ग्राहकको कारोवारको अनुगमन प्रक्रिया र जोखिम व्यवस्थापन प्रक्रिया जस्ता विषय समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- (२) विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले ग्राहक पहिचानका सम्बन्धमा आफ्नो व्यवसायसंग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाले तय गरेका मार्ग निर्देशनहरु समेत प्रयोग गर्न सक्नेछन् र यसरी तय गरेका मार्ग निर्देशनहरु लागू गर्दा सोको जानकारी तथा मार्ग निर्देशनको एक प्रति वित्तीय जानकारी इकाईलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

९. जानकारी तथा तालिम:

विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाले सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंककारी गतिविधीमा हुने लगानी नियन्त्रण गर्न आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण कुराहरुको आन्तरिक व्यवस्थापन गर्ने तथा सो कार्यका लागि

आफ्ना संचालक तथा कर्मचारीहरूलाई आवश्यक तालिम एवं जानकारीको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

१०. अनुगमन तथा नियमन:

- (१) वित्तीय जानकारी इकाइले सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन तथा सो अन्तर्गत जारी भएको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेश बमोजिम भए गरेका काम कारवाहीको सम्बन्धमा समय समयमा अनुगमन गर्न गराउन सक्नेछ ।
- (२) उप-निर्देशन (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा गराउदा आवश्यक सम्पूर्ण सहयोग गर्नु गराउनु सम्बन्धित विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

११. गोप्यता भङ्ग गर्न नहुने:

विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्था वा सोको कुनै पनि कर्मचारी, पदाधिकारी वा प्रतिनिधिले वित्तीय जानकारी इकाईलाई प्रदान गरेको सूचना, जानकारी, अनुसन्धान तथा तहकिकातको सिलसिलामा वा आफ्नो कर्तव्य पालन गर्दा ज्ञात हुन आएको कुनै पनि तथ्य वा दाखिला भएको कुनै लिखतको गोप्यता प्रचलित कानूनले बाध्य गरेको अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा भङ्ग गर्नु वा ग्राहक लगायत अन्य कोही कसैलाई कुनै पनि तरिकाबाट जानकारी दिनु हुदैन ।

१२. जरिबाना र कारवाही:

- (१) सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ तथा सो अन्तर्गत जारी भएको नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेश बमोजिम तोकिएको समयमा वित्तीय जानकारी इकाईलाई जानकारी उपलब्ध नगराउने विप्रेषण वा रकम स्थानान्तरण सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थालाई उक्त ऐनको दफा ३१ बमोजिम वित्तीय जानकारी इकाईले जरिबाना गर्न सक्नेछ ।

- (२) सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनीलाउण्डरीङ्ग) निवारण ऐन वा सो अन्तर्गत जारी नियम, विनियम, निर्देशन वा आदेशको उल्लंघन गर्नेलाई सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनीलाउण्डरीङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ बमोजिम कारवाही हुनेछ ।

नोट: विवरण पठाउदा देहाय बमोजिमको ठेगानामा पठाउनु पर्नेछ ।

नेपाल राष्ट्र बैंक
वित्तीय जानकारी इकाइ
बालुवाटार, काठमाण्डौ
फोन: ४४१९८०४, ४४१९८०५, ४४१९८०७ (Ext. ४१४, ४१७, ४१८)
फ्याक्स: ४४४१०५१
इमेल: reportfiu@nrb.org.np

अनुसूची - १

ग्राहक परिचय सम्बन्धी प्रक्रिया

- (क) स्पष्ट नाम, थर, वतन,
- (ख) नागरिकताको प्रमाणपत्र, राहदानी तथा प्रवेश आज्ञा, राष्ट्रियता खुल्ने परिचयपत्र मध्ये कुनै एकको प्रतिलिपि,
- (ग) स्थायी/अस्थायी ठेगाना,
- (घ) टेलिफोन नम्बर (भएमा उल्लेख गर्ने),
- (ङ) पठाईएको रकमको श्रोत,
- (च) रकम पठाउने /पाउनेको सम्बन्ध,
- (छ) रकम पठाउनु /पाउनुको उद्देश्य,
- (ज) रकम पठाउने /पाउनेलाई पत्राचार गर्न सकिने पूर्ण ठेगाना,
- (झ) आवश्यक परेमा ग्राहकसँग व्यक्तिगत अन्तरवार्ता समेत लिन सक्ने, र
- (ञ) ऐन बमोजिम सम्बन्धित संस्थाले आवश्यक ठानेको अन्य कागजात तथा विवरण ।

